

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
Қарағанды гуманитарлық колледжі

"Қазақ тілі және әдебиеті" бөлімі

Курстық жұмыс

Тақырыбы: «Қасым Аманжолов
шығармашылығындағы Ұлы Отан соғысы
тақырыбы және оны мектепте оқыту»

2015-2016 оқу жылы

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ

I ТАРАУ ҚАСЫМ АМАНЖОЛОВ - ҚАЗАҚ ӨЛЕҢІН БАЙЫТҚАН ҰЛЫ ТАЛАНТ

1.1. Қасым Аманжолов қазақтың ұлттық ақыны.

1.2. Қасым Аманжолов – сан қырлы талант иесі

II ТАРАУ ҚАСЫМ АМАНЖОЛОВ – ЖАУЫНГЕР АҚЫН

2.1. Ақынның соғыс жылдарындағы поэзиясының тақырыптарының ерекшеліктері мен маңызы

2.2. «Ақын өлімі туралы аңыз» поэмасының алатын орны

III ТАРАУ ҚАСЫМ АМАНЖОЛОВ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ МЕКТЕПТЕ ОҚЫТЫЛУЫ

3.1. Қасым Аманжолов шығармаларының мектеп бағдарламасындағы орны

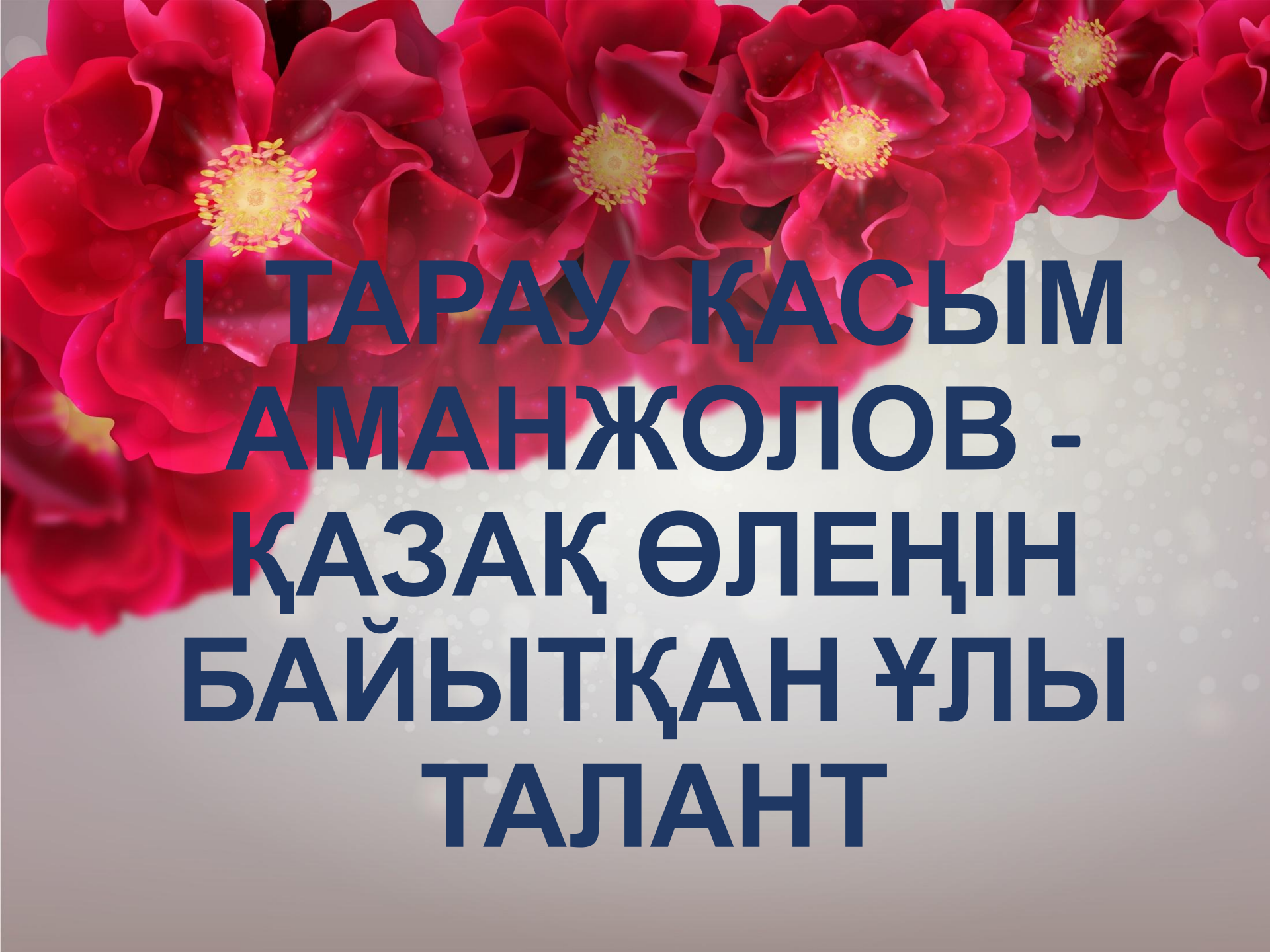
Курстық жұмыстың мақсаты: Қасым Аманжоловтың Ұлы Отан соғысы тақырыбындағы шығармаларына тоқтала отырып, идеялық мазмұны мен жанрлық ерекшелігін саралау, мектепте оқыту жолдарын қарастыру

Курстық жұмыстың міндеттері:

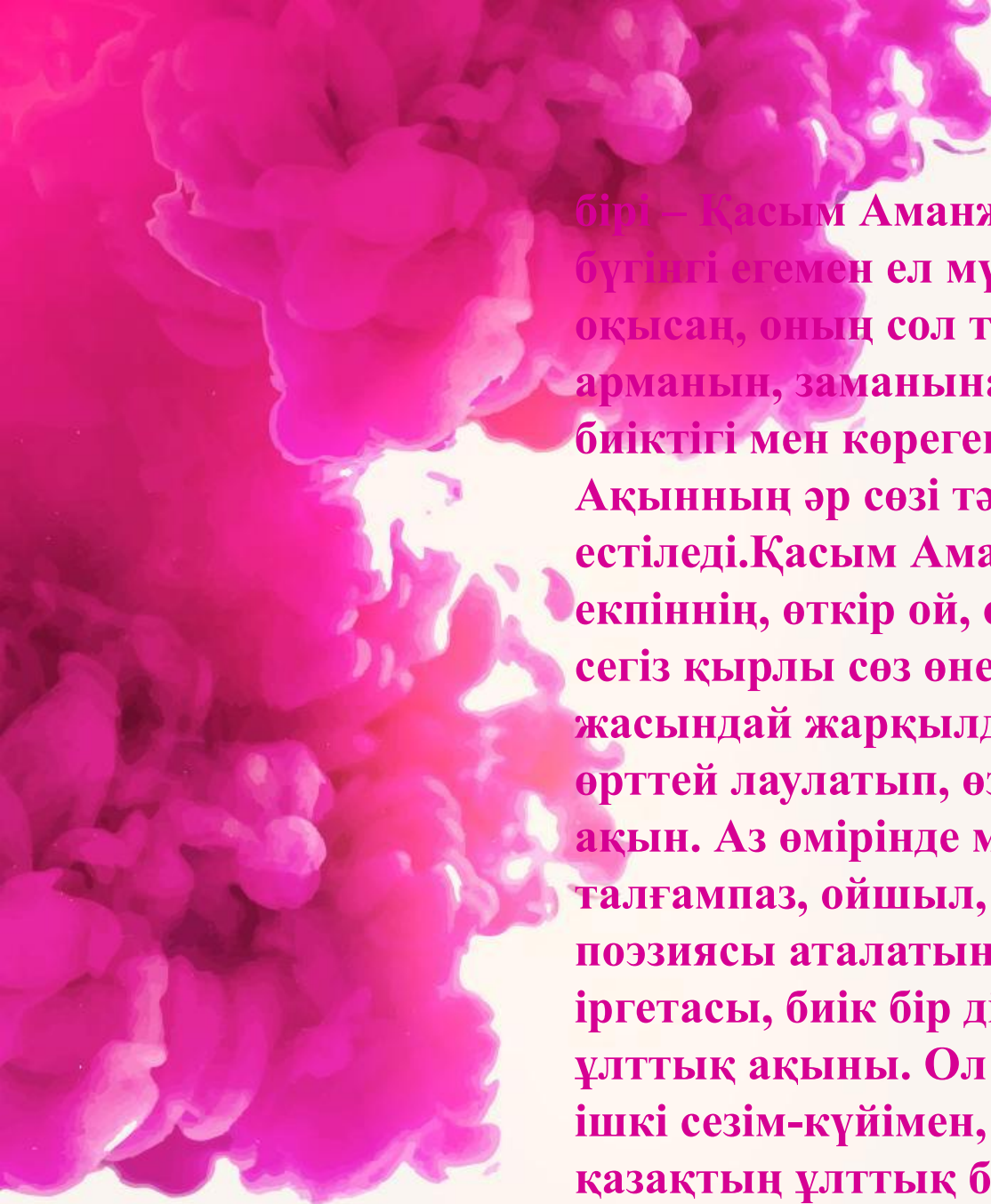
1. Қасым Аманжоловтың өмірі мен шығармашылығына шолу жасау;
2. Ақынның Ұлы Отан соғысы тақырыбындағы шығармаларына талдау жасау;
3. Шығарманың тақырыптық, жанрлық, стильдік ерекшеліктеріне тоқталу;
4. Ақын шығармасының мектепте оқыту әдіс-тәсілдерін айқындау;

Курстық жұмыстың құрылымы: жұмыс кіріспеден, екі тарау, қорытынды пайдаланған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Тақырып өзектілігі: Қазақ поэзиясында өзіндік ерекше орны бар дара тұлға Қасым Аманжолов шығармашылығының өміршеңдігін және жас ұрпақ бойында ұлттық рухты тәрбиелеудегі маңызын анықтау.

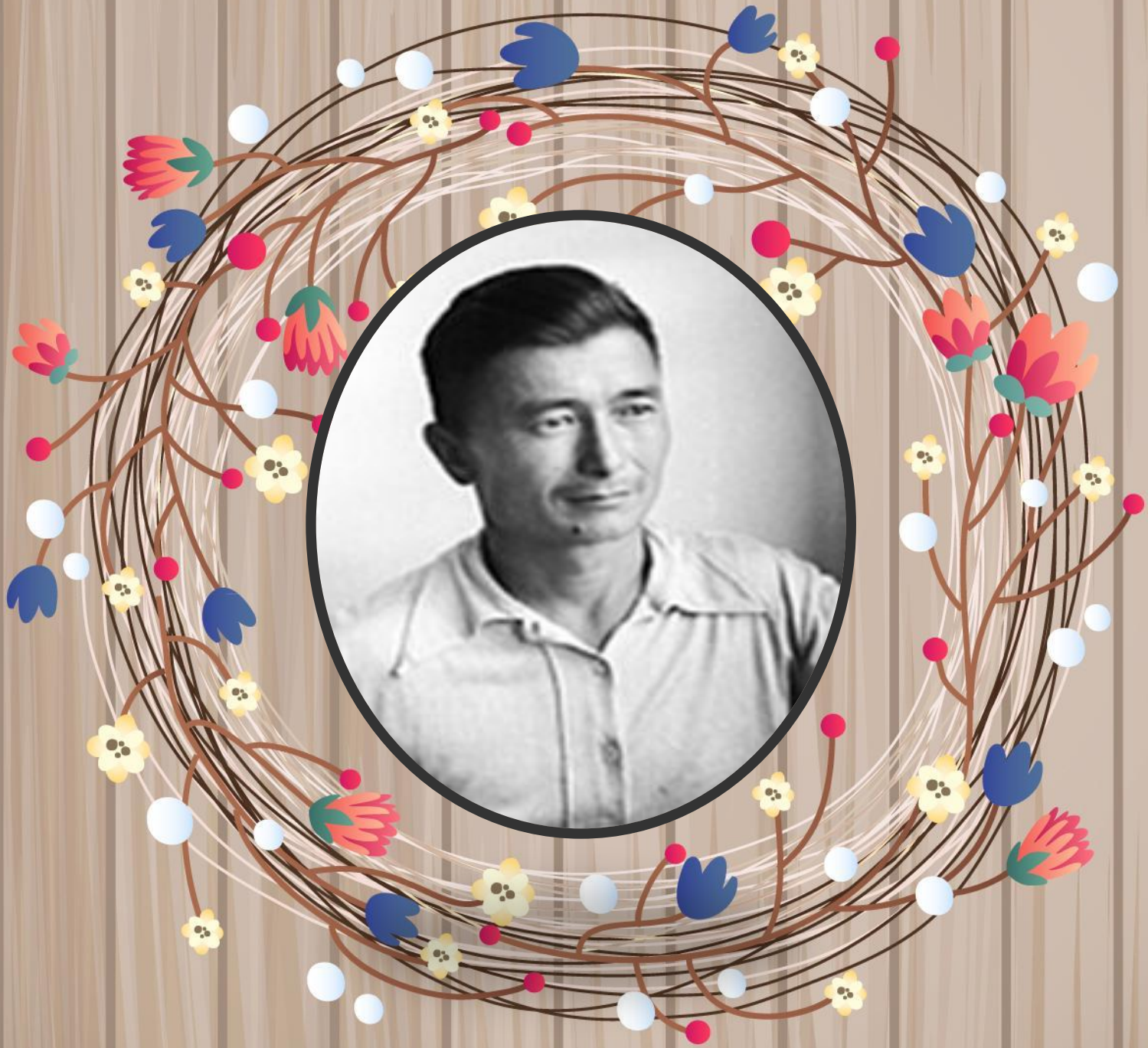

**І ТАРАУ ҚАСЫМ
АМАНЖОЛОВ -
ҚАЗАҚ ӨЛЕҢІН
БАЙЫТҚАН ҰЛЫ
ТАЛАНТ**

— Қазақтың ұлы ақындарының бірі – Қасым Аманжолов шығармаларын дәл бүгінгі егемен ел мүддесі тұрғысынан қайта оқысаң, оның сол тәуелсіздікті аңсап өткен арманын, заманынан оза шапқан қиялының биіктігі мен көрегендігін айқын көресің. Ақынның әр сөзі тәуелсіздіктің жырындай естіледі. Қасым Аманжолов поэзиясы – дауылдай екпіннің, өткір ой, отты сезімнің поэзиясы. Ол сегіз қырлы сөз өнерінің барлық қырын жасындай жарқылдатып, оттай лапылдатып, өрттей лаулатып, өз дегеніне көндіріп меңгерген ақын. Аз өмірінде мол мұра қалдырған, талғампаз, ойшыл, тәкаппар ақын қазақ халық поэзиясы аталатын сәулетті сарайдың берік бір іргетасы, биік бір діңгегі. Қасым – қазақтың ұлттық ақыны. Ол бүкіл жан-тәнімен, рухымен, ішкі сезім-күйімен, ақындық ойлау, жазу өнерімен қазақтың ұлттық болмысын толықтырады, жетілдіреді.

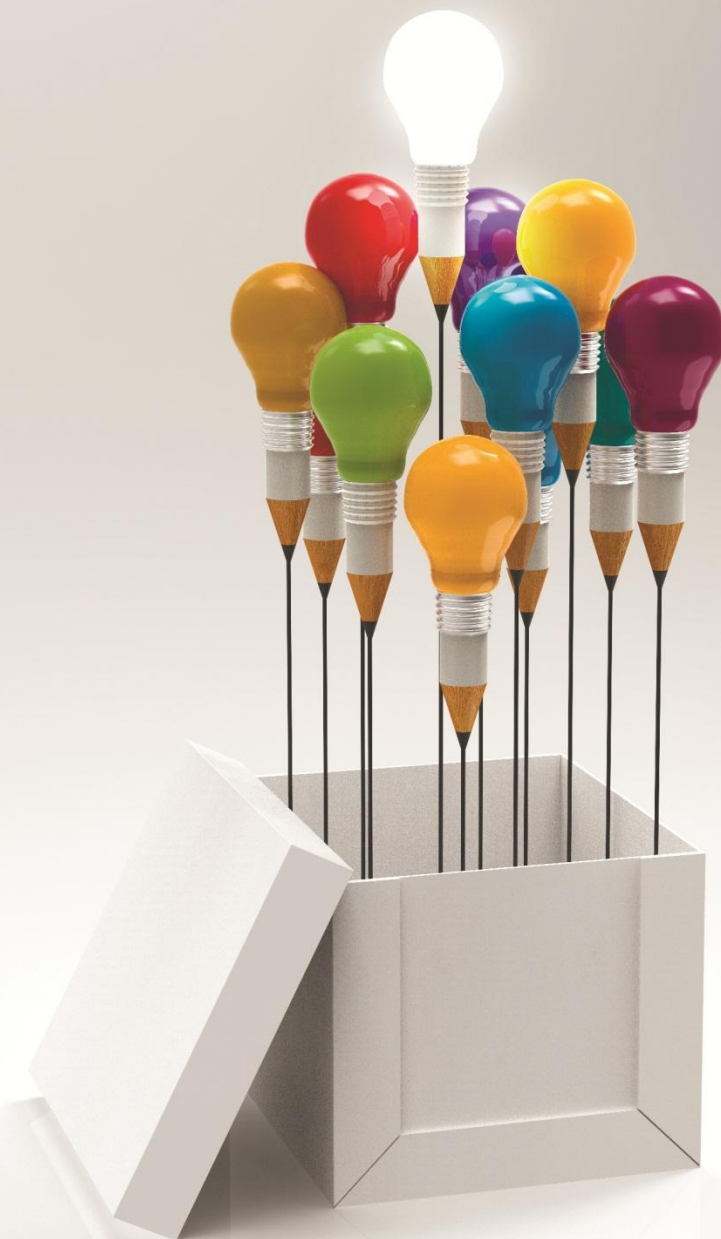

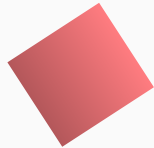
1.2. Қасым Аманжолов
— сан қырлы талант
иесі

Қ.Аманжоловтың бірінші өлеңдер жинағы 1938 жылы "Өмір сыры" деген атпен шықты. 1940 жылы Қасым Маяковскийдің он шақты өлеңін аударып 1941 жылы "Бар дауыспен" деген атпен жеке жинақ етіп жариялады. Қ.Аманжолов шығармашылығына айрықша қуатты ықпал еткен І.Жансүгіров поэзиясы.

Қасым Аманжолов – көркем аударма өнерінің де үздік шебері. Ол орыс, Батыс пен Шығыс поэзиясының классикалық туындыларын: лирикалық өлеңдер мен поэма-дастандарын қазақ тіліне зор шабытпен аударды. Қ. Аманжолов – өзінің батыл ойлы, шыншыл да терең сырлы, дауылды поэзиясымен әр буын оқырмандар сүйіспеншілігіне ие болып, жас таланттарға өте күшті әсер етіп келе жатқан біртуар дарын.

ІІ ТАРАУ
ҚАСЫМ АМАНЖОЛОВ –
ЖАУЫНГЕР АҚЫН.

7oom.ru

AT

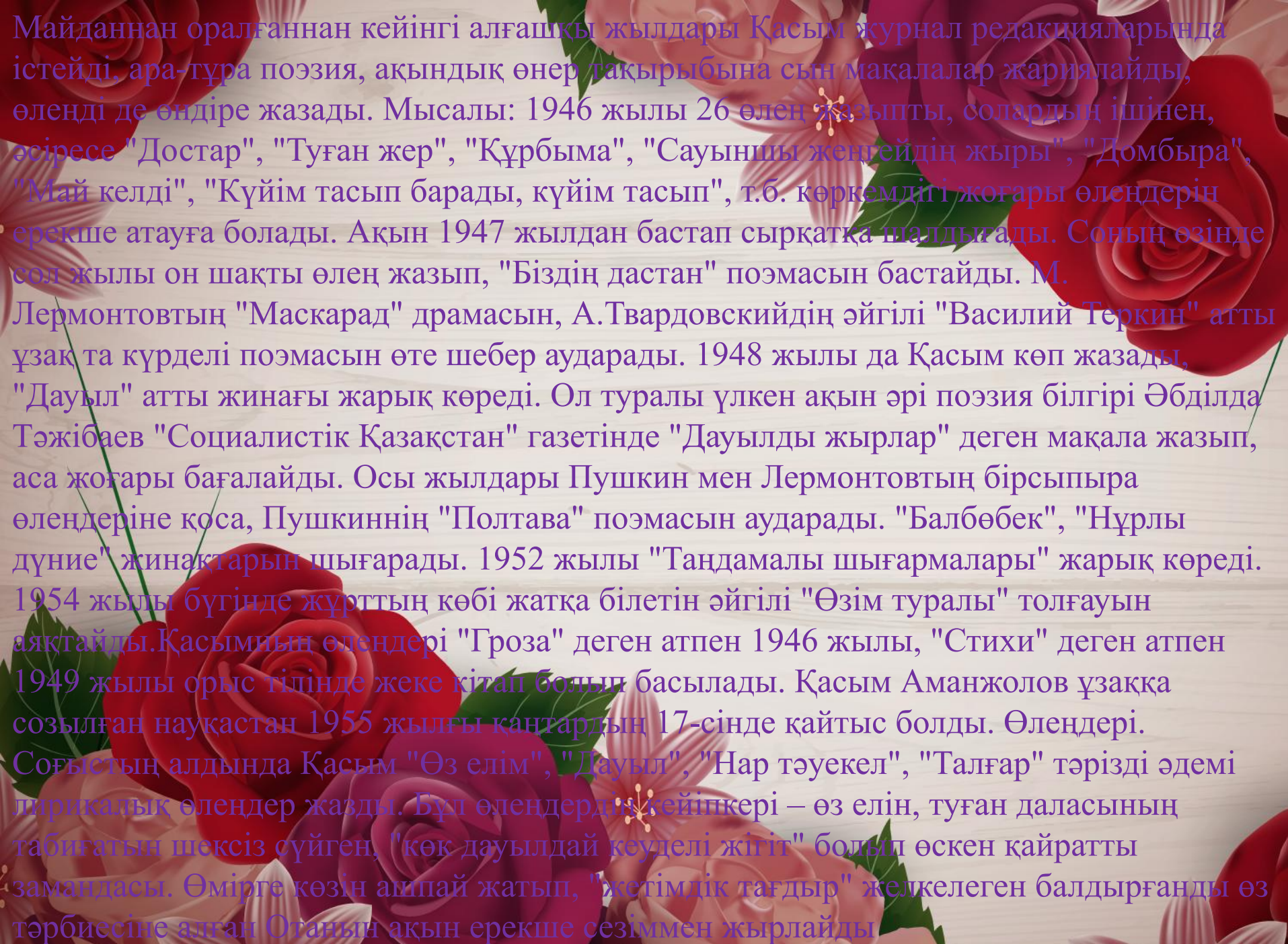
ҚАСЫМ АМАНЖОЛОВ – ЖАУЫНГЕР АҚЫН.

Ақын 1941 жылы армия қатарына шақырылады. Сол қарсаңда "Мазасыз музыка", "Қоштасу", "Бейсекештің бес ұлы" секілді әсерлі, сыршыл сезімге толы, лепті өлеңдерін жазады. 1941-1943 жылдары Қиыр Шығыста болған Қасым 1943 жылы батыстағы майданға ауыстырылады, содан соғыс аяқталғанға дейін "қанды қырғын, қып-қызыл өрттің ішінде" болады. Намыскер, өр, қайсар Қасым жауынгерлік міндетін жан аямай атқарады, абыройлы болады. Қиыр Шығыс пен батыстағы майдан аралығындағы ұзақ сапар, атамекен – Қазақстанын қақ жарып өтетін жол әсершіл, ұшқыр қиялды ақын жаңын қатты тебірентеді. Соның нәтижесінде "Орал", "Сарыарқа", "Байкал", "Өтіп бара жатырмын" тәрізді тек Қасымның ғана емес, сол кездегі бүкіл қазақ поэзиясының жетістігі болып саналатын өлеңдері дүниеге келеді. Ақын рухының бұл қатты серпілісі майдан жырларына ұласып, мазмұн, тақырып, түр, көркемдік бейнелеу құралдары, ой мен сезім тереңдігі жағынан жана сапа тауып, биік белеске көтеріледі. "Елге хат" (бес бөлімнен тұратын ұзақ толғау), "Ұлы күтіс", "Үстімде сур-шинелім", "Подполковник Әлпинге", "Қапанға", "Сәбитке", "Ғалиға жауап", "Қызғалдақ", "Сен фашиссің, мен қазақпын", "Дариға, сол қыз" сияқты хрестоматиялық өлеңдері мен әйгілі "Ақын өлімі туралы аңыз" поэмасы – соның айғағы.

2.1. Ақынның соғыс жылдарындағы поэзиясының тақырыптарының ерекшеліктері мен маңызы

Майданнан оралғаннан кейінгі алғашқы жылдары Қасым журнал редакцияларында істейді, ара-тұра поэзия, ақындық өнер тақырыбына сын мақалалар жариялайды, өлеңді де өндіре жазады. Мысалы: 1946 жылы 26 өлең жазыпты, солардың ішінен, әсіресе "Достар", "Туған жер", "Құрбыма", "Сауыншы жеңгейдің жыры", "Домбыра", "Май келді", "Күйім тасып барады, күйім тасып", т.б. көркемдігі жоғары өлеңдерін ерекше атауға болады. Ақын 1947 жылдан бастап сырқатқа шалдығады. Соның өзінде сол жылы он шақты өлең жазып, "Біздің дастан" поэмасын бастайды. М. Лермонтовтың "Маскарад" драмасын, А.Твардовскийдің әйгілі "Василий Теркин" атты ұзақ та күрделі поэмасын өте шебер аударады. 1948 жылы да Қасым көп жазады, "Дауыл" атты жинағы жарық көреді. Ол туралы үлкен ақын әрі поэзия білгірі Әбділда Тәжібаев "Социалистік Қазақстан" газетінде "Дауылды жырлар" деген мақала жазып, аса жоғары бағалайды. Осы жылдары Пушкин мен Лермонтовтың бірсыпыра өлеңдеріне қоса, Пушкиннің "Полтава" поэмасын аударады. "Балбөбек", "Нұрлы дүние" жинақтарын шығарады. 1952 жылы "Таңдамалы шығармалары" жарық көреді. 1954 жылы бүгінде жұрттың көбі жатқа білетін әйгілі "Өзім туралы" толғауын аяқтайды. Қасымның өлеңдері "Гроза" деген атпен 1946 жылы, "Стихи" деген атпен 1949 жылы орыс тілінде жеке кітап болып басылады. Қасым Аманжолов ұзаққа созылған науқастан 1955 жылғы қаңтардың 17-сінде қайтыс болды. Өлеңдері. Соғыстың алдында Қасым "Өз елім", "Дауыл", "Нар тәуекел", "Талғар" тәрізді әдемі лирикалық өлеңдер жазды. Бұл өлеңдердің кейіпкері – өз елін, туған даласының табиғатын шексіз сүйген, "көк дауылдай кеуделі жігіт" болып өскен қайратты замандасы. Өмірге көзін ашпай жатып, "жетімдік тағдыр" желкелеген балдырғанды өз тәрбиесіне алған Отанын ақын ерекше сезіммен жырлайды.

Соғыстан соңғы халық шаруашылығын қалпына келтіру ұранына Қасым "Соғыстан соңғы бесжылдық" атты өлеңмен үн қосты. Бұл өлеңнің лирикалық кейіпкеріне де қайсарлық мінез, іскерлік, сертке беріктік тән.

Қасқара шықты майданға,
Қасақы жауды мерт қылдық.
Халқымыз анттан тайған ба,
Құлшына түстік, серт қылдық.
Қираған сәнді қаламыз,
Қаусаған алып заводтар.
Құлпыртып қайта саламыз,
Жағамыз, – дедік, – жаңа оттар!
Өртенген орман, күйінбе,
Сені де қайта егеміз.
Баяғы балғын күйіңе
Келесің қайта дегеміз!
Қайғырма, туған жеріміз,
Жиренген жауың жеңілді.
Бөлейміз нуға сені біз,
Жайқалтып алтын егінді.

**2.2. «Ақын
өлімі туралы
аңыз»
поэмасының
алатын орны**

«АҚЫН ӨЛІМІ ТУРАЛЫ АҢЫЗ»

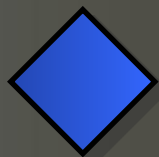

Қасым шығармашылығы – қазақ поэзиясының асыл үлгілерінің бірі. Халықтың қарапайым ортасынан шыққан жалынды ақын өз тағдырын туған елі тарихымен тұтастықта сезініп, өз өлеңдерінде халық жанына тән ерлік, батырлық, жомарттық сезімді терең көрсетті. Оның батыл ойлы, сыршыл поэзиясының бұрынғысынша әсерлі де тартымды болып келе жатқаны да сондықтан. "Ақын Өлімі туралы аңыз" поэмасы. Қ.Аманжоловтың ғана емес, бүкіл қазақ поэзиясының поэма жанрындағы үздік жетістігі болып табылатын бұл туындыға жас ақын Абдолла Жұмағалиевтің майданда көрсеткен ерлігі арқау болған. Ақындық дарыны үлкен үміт күттірген Абдолла намысқой, отаншыл, қайсар жігіт екен. Майданда соғысып жүріп, оның бөлімшесі немістердің қоршауына түседі. Бір үйдің шатырына паналап, ұрыс жүргізеді. Жолдастары түгел оққа ұшады. Абдолла жалғыз өзі автоматтан оқ жаудырып, немістің рота әскерін үйге жолатпайды, көптеген солдатын қырғынға ұшыратады. Жау "Абдоллаға беріл, кінәнді кешеміз" деп хабарлайды. Абдолла берілмей, соғыса береді, ақыры немістер үйді өртейді. Әдетте, отқа адам төзе алмай, қашады екен. Бірақ Абдолла тапжылмай, үймен бірге өртеніп кеткенше қарсылық көрсетумен болады.

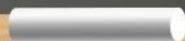

**ІІІ ТАРАУ ҚАСЫМ
АМАНЖОЛОВ
ШЫҒАРМАЛАРЫН
ЫҢ МЕКТЕПТЕ
ОҚЫТЫЛУЫ**

Мектеп бағдарламасы бойынша
Қасым Аманжоловтың өлеңдері
5-ші және 7-ші сыныптарда
оқытылады. 5-ші сыныпта:
«Жамырап күнде жас өмір»өлеңі;
7-ші сыныпта: «Өзім туралы» ән-
өлеңі оқытылады;

**3.1 Қасым
Аманжолов
шығармаларының
мектеп
бағдарламасындағы
орны**

5-ші сыныпта қазақ әдебиеті аптасына
3сағат, оқу жылына 102 сағат; 7-ші

сыныпта қазақ әдебиеті аптасына 2
сағат, оқу жылына 68 сағат;

туралы

ҚОРЫТЫНДЫ

Ұлы Отан соғысы аяқталған соң Қасым майдан өлеңдерін газет-журналдарға көптеп бастырумен қатар жаңа өлеңдер жазды. Осы кездері оның "Біздің дастан" поэмасы жазылып, таңдамалары өлеңдер жинағы "Дауыл" деген атпен жарық көрді. 1949-1952 жылдары Қ. Аманжоловтың "Балбөбек", "Нұрлы дүние" жинақтары "Таңдамалы шығармалар" жинағы басылып шықты.

1947 жылдан бастап Қасым сырқаттанып, ара-тұра жатып қалып жүрді. Бірақ қандай ауыр қалде жатса да, өлең жазуын тоқтатқан жоқ. Сырқаты дендеген кездерде Қасым өлеңдерінде өзінің ақындық өмірі туралы жазатын. Бұған дәлел оның "Өзім туралы" атты өлеңі. 1954 жылы қыркүйек-қазан айларында Қ. Аманжолов Қазақстан Жазушыларының III съезінің ашылуына қатынасты. Осы жылдың желтоқсан айынан бастап сырқаты мендей түсті. 1955 жылы 18 қаңтарда Қасым мәңгілікке көз жұмды.

**НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА
РАХМЕТ**